

Socialismus – jeho budoucnost

Tázat se po budoucnosti socialismu je vlastně jako tázat se po budoucnosti křesťanství. V obou případech jde o otázku, kterou historizující pozitivista musí odmítnout, protože na ni není schopen odpovědět. A pokud ji neodmítne, musí si ji přeinterpretovat, přesněji: musí otázku redukovat na prognózu, spočívající v odhadech, založených na tzv. dané minulosti a na tzv. aktuálně dané přítomnosti. Proč „takzvané“? Protože to není ani skutečná minulost, ani skutečná přítomnost, nýbrž jen jakési „suché kosti“, totiž jakási pseudo-objektivita, zbavená vztahu k lidem jakožto aktivním dějinným subjektům. To konkrétně znamená, že na otázku, jaká je budoucnost socialismu, nelze odpovědět jinak, než že to záleží na socialismu samém, tj. na jeho aktivním vztahu k přicházející budoucnosti. A protože socialismu sám není žádný „subjekt“, abychom mohli mluvit o jeho aktivitě a akcích, činech, bude to záležet především na socialistech samých. Tedy stejně jako když by nám šlo o budoucnost křesťanství: bude to záležet na křesťanech samých a jejich vztahu k budoucnosti. Všude tam, kde vidíme úsilí některých křesťanů a církevních hodnostářů a theologů zachovávat všechno dosavadní a bránit se změnám, jde o úsilí přenést do budoucnosti něco (pokud možno co nejvíc) z toho, co tu už bylo a jest. A v takovém případě je – přinejmenším dnes – jakoby právem možno vynášet skeptické soudy. A zase to platí stejně na socialismus: všechny dosavadní útvary, které můžeme označit jako „socialistické“ nebo které se dokonce samy jako socialistické (třeba jen na začátku) označovaly, měly nejrůznější vady a někdy dokonce vedly k hrůzným následkům. Pokud budeme posuzovat budoucnost socialismu na základě této minulosti (která sahá až do přítomnosti), můžeme být zcela právem skeptičtí. (Což ovšem neplatí jen o socialismu, nýbrž také o všech pokusech protisocialistických nebo pokusech o obnovu toho stavu, proti kterému se vlastně socialismus již svým vznikem a pak ve svém růstu a posilování postavil. Daleko případnější než takové odhady na základě minulosti, a to už nemluvím o těch, kteří ani o nějaké objektivizující odhady neusilují, ale vycházejí ze zásadního odmítnutí všech typů socialismu a přímo z nenávisť k němu, je z bible známá rada Gamalielova. Ale my nechceme zůstat ani u toho, nýbrž chceme se přiznat ke svým sympatiím a ke svému respektu a uznání toho základního, co k socialismu od počátku vedlo a co bychom se mohli pokusit aspoň pro sebe formulovat tak, aby to vyjadřovalo naši orientaci, ale aby nám to také dávalo k dispozici jakési měřítko či normu, jimiž bychom poměřovali jak současnou skutečnost, tak to, co se nám jeví jako trendy a tendence, které budou mít asi ještě nějaký vliv na formování budoucnosti, s kterým je třeba počítat, a to ať už tak, že toho můžeme využít, nebo naopak proto, abychom se tomu mohli co nejlépe bránit.

(Písek, 080321-1.)